

חיפה כחומר לשירה טובה

קולנוע בכיכר, שירים וציורים, מאת מרגו פארן, ספרי גזוזפרה, 2012, 59 עמודים

טוב, וכינה אותה: 'לדה שמנה שלי, מלאת אחוריים ושרירים'. לשונו של הילד מטונני מית'. ואכן, יש תום בשירה המטוננימית הטור בה, כמו זו של פארן, יש תום שהמשורר חייב לקבלה כנקודת מוצא, תום של ילד מחפש את אמו, או את אביו.

ואולם, עיקר הקסם בספר הזה של פארן הוא מהיכולת להפוך את חיפה שלה, לא חיפה מלמעלה, אלא שיטוטי חיפה דלמטה, למשהו אחר, חלומי: עיר ולידה ים, והצירוף הזה הופך את השירים לחלומות, גם אם אין בהם מטאפורה אחת (שהיא פיגורה חלומית, כידוע).

הרחוב הזה היה פעם ים / והים הזה / (בך הראה לי / מישהו) / ממשיך להלחל / ולעלות בקירות / ואני הולכת / עליו / ומקשיבה / (גם לקולות של הפלגות).

בכלל לא חשוב אם המראות הללו כבר אינם חיפה. אלא "סתם" עיר, שחיפה מעי ניקה לה את התבנית העמוקה. מזור, כמה משוררים מסרבים להיות משוררים חיפאיים, כמה מעט כותבים על העיר הזאת באמת, למרות יופיה ה"טבעי", ויופיה ה"לא טבעי", ואיך זה שדווקא מרגו פארן מצליחה, באמ" צעות חלקיה ה"לא טבעיים", להופכה למו" קד של חלום. הנה שיר, בלי שורות קצוצות, המתחיל כך:

באתי אל טבריה והתפלאתי שמדברי ריב פה עברית. ראיתי את בתיה שחלקם שחורים מאבני הבזלת. אספתי לי שתיים קטנות ושוב תחיתי על האבנים השבורות האלה שהרי הן באות מבטן האדמה. רציתי להיות חלק ממנה אבל איך אני יכולה להריגיש את זה הרי אין לי כאן בית?

לב העניין בספר הזה הוא השיטוטים, עמוק לתוך החלום. אט אט נבנית דמותה של אשה בודדה, אינה מדברת עם אף דמות בשיריה, תמיד מגיעה לתוך מקומות חשור כים, או ליד הים, שואלת את עצמה כיצד הגיעה לכאן, והסיטואציה החלומית הזאת חולשת על כל היתר.

בשיר הבא, החלום מושל בלי אף מטאפורה:

היתה אצלי / שמלה / שראיתי עצמו / רוקדת בה גם פלמנקו / זקופה ומתגרה / (גם אם אני לא זוכרת צעדים).

הן המשרתות את הכאב המאופק, שמעבר לו אין דבר, אלא געגוע לבית כלשהו, בתוך הנוף הזה, המצויר בשלושה "צילומים": עיר תחתית, בתי מלאכה, בתי אבן. העובדה שהשיר מצליח להעביר את הגעגוע העז קשורה גם בהחלטות הנזירות הללו, כולל השימוש במטוננימיה - הפיגורה המובהקת ביותר של הגעגועים. הנה עוד דוגמה:

קניתי בחנות אחת / שני פנקסים / לרישום השבונות / שאני לא רושמת / הייתי מוצאת / כאלה / במגרות של אבא שלי / היכן שהוא החביא אותם וקיווה.

פארן בוחרת באפור, בלבן, במה שאין בו "יופי טבעי", כדי להעלות את ההיפך הגמור, כלומר את היופי. האב כבר איננו, עסקיו היו כושלים, מן הסתם, והבת, ממרחק הזמן, המתגעגעת, קונה לעצמה את הדבר הכליכך לא שימושי מבחינתה, פנקסי חשיבונות כפטיש, שהוא תמיד מטוננימי במהותו, כגעגוע לאבא.

כך כותב לאקאן על המטוננימיה (כניגוד למטאפורה): "מדברים על טיבה הקונקרטי של הלשון אצל הילד... מישהו סיפר לי ממש לאחרונה, איך ילדו בן השנתיים וחצי תפס את אמו, שרכנה עליו כדי לומר לו לילה

ה ספר "קולנוע בכיכר" של מרגו פארן הוא ספר צנום, ראה אור בהוצאה פרטית, אולי אפילו הוצאה עצמית, ומשולבים בו ציורי צבע יפים. פארן אינה שייכת ל"סצנה". היא גם אינה צעיר, לא מפרסמת בפייסבוק, ובשירתה כמעט שאינה משתמשת במטאפורות. מה שנבנה בשיריה הוא קול אישי מיוחד, שכשלו אני קורא את שיריה כמכושף, בפעמים שבהם היא שולחת לי את הספרים הללו שהיא מוציאה לאור מכספה, תמיד עם ציורי צבע.

בעיר התחתית / בתי האבן / שליד בתי המלאכה / מעוררים את געגועי / לבית.

במרכז השיר ניצב הגעגוע לבית, שהוא חלק משלם לא קיים. איני יודע מהו השלם, אבל הגעגועים לבית כלשהו כאן אינם נבינים מגעגוע "מכפנים" (ארוך ספרים, מיטה, מנורת קריאה). ההחלטה להחזיר מכתבת השיר, אחרי המלה האחרונה, כמו ההחלטה להתחילו מהעיר התחתית, לעבוד כמו מצימת קולנוע, מבתי המלאכה אל בתי האבן,

מרגו פארן, קולנוע בכיכר, שמן וגירים על בד